

Suriye'den Türkiye'ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar

Muhammed Şeyh Muhammed NECCAR*

Tercüme: Tuba ERKUT**

Özet

Göç, kişinin doğduğu yeri, eş, dost ve akrabalarının yaşadığı diyarı terk etmesi anlamına gelen çok eski bir olgudur. Kişiyi buna iten zorunlu veya ihtiyarî birçok sebep bulunmaktadır. Göç, hem terk edilen yer hem de göç edilip yerleşilen bölge açısından olumlu veya olumsuz neticeler doğurmaktadır. Son yılların en önemli iltica hareketi olan "Suriye'den Türkiye'ye göç" konusunda da aynı şeyi söylemek mümkündür. Suriyeliler gerek ülke içindeki farklı bölgelere ve gerekse ülkeleri dışına göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu hususta özellikle de Türkiye tercih edilmiştir. Nitekim Suriye'den Türkiye'ye yapılan göç, Avrupa'ya yapılan göçe oranla çok daha fazladır. Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin çoğunun, Suriye'ye yakınlığı dolayısıyla ülkenin güneyini tercih ettiği; yine azımsanamayacak kadar kişinin de İstanbul ve diğer şehirlere yöneldiği görülmektedir. Suriyelilerin, göç yeri olarak özellikle Türkiye'yi tercih etmeleri siyasi, dini ve coğrafi sebeplere dayanmaktadır.

Bu çalışmada kısaca göçün tanımı, bu konuda araştırma yapmanın gerekliliği, Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmesinin özel veya genel sebepleri ve göçün Türkiye ve Suriye üzerindeki olumlu-olumsuz etkileri üzerinde durulacaktır. Çalışmada Suriyelilerin Türkiye'ye dair endişeleri ve Türkiye'den beklentileri de ele alınacak ve bu konuda çeşitli öneriler sunulacaktır. Sonuç kısmında da çalışmanın özetine yer verilecektir.

Anahtar kelimeler: Göç, Mülteci, Ensar, Suriyeliler, Türkler, Suriye, Türkiye

The Immigration from Syria to Turkey: Causes, Consequences and Hopes

Abstract

Immigration in the sense to leave the country of birth and the establishment of family and clan old phenomenon; it causes leading up to it, whether voluntary or forced, and her Silah and positive results on the country's immigrant to and from it, and the most prominent in recent years, the migration of Syrians inside and outside the country, and specifically to the

* Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belağatı Anabilim Dalı, muhamednajjar@gmail.com.

** Arş. Gör., Gaziantep Ünivesitesi İlahiyat Fakültesi Tesir Anabilim Dalı, tubahatip@hotmail.com.

Turkish they account fold in European countries of Syrian immigrants. It is most Turkish immigrants chose south adjacent to their country is subject to the bulk of the Syrians, and the impact of the Department no small residence in Istanbul and other Turkish cities, and that the cause of the Syrian exodus to neighboring Turkey due political, religious and geographic factors.

This research deals with the definition of immigration briefly, and the reason for writing it, and the reality of the Syrians in Turkish immigrants and their migration to it in terms of private and public causes positive and negative results on the Turks and the Turkish and the Syrians and their country. And it came to fear him Syrians in Turkish and what they wish for, then stated solutions and alternatives, and finished research recommendations -the like Balomnaat - and Conclusion and summary of the research.

Key words: Immigration, immigrants, supporters, Syrian, Turkish

الخلاصة:

الهجرة بمعنى ترك بلد الولادة وإقامة الأهل والعشيرة ظاهرة قديمة جديدة؛ لها أسبابها المفضية إليها، سواء أكانت اختيارية أم قسرية، ولها نتائج سلبية وإيجابية على البلد المهاجر منه وإليه، والأبرز في السنوات الأخيرة هجرة السوريين داخل البلاد وخارجها، وتحديدًا إلى تركيا فنسبتهم أضعاف ما في البلدان الأوروبية من مهاجرين سوريين.

ومن تركيا اختار معظم المهاجرين جنوبها المحاذي لبلدهم ففيه جئ السوريين، وأثر قسم ليس بالقليل الإقامة في إسطنبول وغيرها من المدن التركية، ثم إن سبب هجرة السوريين إلى تركيا المجاورة ترجع لعوامل سياسية ودينية وجغرافية.

وهذا البحث يتناول تعريف الهجرة بإيجاز، وسبب الكتابة فيها، وواقع المهاجرين السوريين في تركيا وهجرتهم إليها من حيث الأسباب الخاصة والعامة والنتائج الإيجابية والسلبية على الأتراك وتركيا والسوريين وبلدهم. وتعرضت لما يتخوف منه السوريون في تركيا وما يتمنونه، ثم ذكرت الحلول والبدائل، وأتمت البحث بالتوصيات -وهي أشبه بالأمنيات - والخاتمة وفيها خلاصة البحث .

الكلمات المفتاحية: هجرة، مهاجرون، أنصار، سوريون، أتراك سورية، تركية.

Giriş

(الهجر) kelimesi, "kavuşma" fiilinin zıddı olup, birinci bâbdandır. Hecerahu-yehcuruhu- hecran- hicrânen: onu kesti anlamına gelir. İki kişinin birbirleriyle ilişkilerini kesmeleri, fiilin "yehtecirâni" ve "yetehâcerâni" şekliyle ifade edilir. "Hicret" kelimesinin isim hali olarak "hicran" da kullanılır. "Tehacür" kelimesi de "kesintiye uğramak" anlamına gelir.¹

¹ Muhammed b. Mükerrrem b. Ali Ebu'l Fadıl Cemaleddin b. Manzûr (h. 711), *Lisanu'l-Arab*, "hcr" md., Dâru Sâdir, 3. Bs., Beyrut (h.) 1414, 252/5; Zeynettin Ebu Abdullah Muhammed b. Ebî Bekr b. Abdulkadir el-Hanefi el-Razi (h. 666), *Muhtaru's-Sihah*, thk. Yusuf Şeyh Muhammed, el-Mektebetü'l-Asriyye, 5. Bs., Beyrut-Sayda, 1420/1999.

İbn-i Faris der ki: (ج،ح،ه) harflerinin iki kökü vardır. Bunlardan birisi uzaklaşmak, ilgisini kesmek; diğeri ise bir şeyi çekip bağlamak anlamına gelir.²

Kelimenin terim anlamı, “bazı nedenlerden dolayı bir yeri bırakıp başka bir yere gitmek”tir. Göç, maddi ve manevi olmak üzere olarak iki çeşittir. Bazen maddi ve manevi göç bir arada da olabilir. Ayrıca bazen sürekli bazense geçici göç söz konusudur. İbn-i Fâris, “‘Halk şu yerden şu yere göç etti’ ifadesi, bulunulan yerin başka bir yer için terkedilmesi’ anlamına gelir. Muhacirlerin Mekke’den Medîne’ye göç etmeleri gibi.” der.³ Bu tür göçler sürekli, maddî ve manevî göç kapsamına girer. Habeşistan'a göç etmeleri ise geçici, maddî ve manevî bir göç türüdür.

İbn Manzûr söyle der: “Bir hadis-i şerifte “üç günden fazla küslük olmayacağı” belirtilmektedir. [Hadis-i şerifin Arapça metninde küslüğü ifade etmek üzere “hicret” kelimesi geçmektedir.] “Burada “hicret” kelimesi “bir araya gelme”nin zıddı olarak kullanılmıştır. Bu, müslümanların üç günden fazla küserek birbirlerinden uzaklaşmalarının caiz olmadığını ifade eder. Ehl-i bidat ve nefislerine uyanlardan ise tevbe etmedikleri ve hakka dönmedikleri müddetçe uzak durulması gerekir. Nitekim Hz. Peygamber Efendimiz, Ka'b b. Mâlik ve arkadaşlarının Tebûk gazvesinden geri kalmaları sebebiyle nifak dairesi içine düşmüş olmaları korkusuyla, ashabına onlardan elli gün boyunca uzak durmalarını emretmiştir. Ayrıca Hz. Peygamber'in bazı sebeplerle kendi eşlerinden bir ay boyunca uzaklaştığı da vakidir.⁴ Sürekli olan manevî göç ehl-i bidate karşı yapılandır. Onlar tevbe etmedikçe sürekli, hak yoluna dönüp tevbe ederlerse geçici olur. Hz. Peygamber Efendimiz Mekke fethinin ardından sürekli ve kalıcı hicretin hakikatini açıklayarak söyle buyurmuştur: "Muhacir, Allah'ın yasak kıldığı şeylerden uzak duran kimsedir."⁵ Bununla, Hz. Peygamber'in (s.a.s) şu sözünde var olduğu düşünülen çelişki de ortadan kalkmış olur.

“Mekke fethinden sonra artık (Medine’ye) hicret yoktur; fakat cihad ve niyet vardır. Allah yolunda savaşa çağırıldığınız zaman hemen katılın”⁶

Makalenin Amacı

Suriyelilerin göç etmesi daha doğrusu sürgün edilmesi, 21. yüzyılın en açık ve en trajik göç biçimlerinden birisidir. Bu göçün, gerek Suriye’nin içinde gerekse dışında, ülkenin bütünü açısından geleceği adına korkunç etkileri ve tehlikeleri olduğundan, Suriye halkının içinde bulunduğu durum duyarlı bir kalbe veya basiretli bir akla sahip olan herkesi etkiler. Bu konuda konuşmak da hüznün vericidir. Suriyelilerin ülke içinde ve dışındaki krizleri, dünyada da büyük bir göçmen krizine

² Ahmed b. Faris b. Zekeriyâ el-Kazvîni er-Razi, Ebu'l Hüseyin (h. 395), *Mekâyisü'l-Lûğa*, thk. Abdusselam Muhammed Harun, Daru'l-Fikr 1399/1979.

³ a.g.e.

⁴ *Lisanu'l Arab*, “hcr” md.

⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Hadis no: 6515, 66/11; Buhari İman, 10.

⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Hadis no: 1991; Buhari, Hadis no: 3077; Müslim, Hadis no: 1353.

yol açmıştır. Bazı uzmanlara göre göçmen sayısı on üç milyon kişiyi bulmuştur. Bunların yarısı Suriye sınırları içerisinde, altı milyondan fazlası ise Suriye dışında yaşamaktadır.

Sadece Türkiye'de üç milyondan fazla göçmen bulunmaktadır. Özellikle Hatay, Urfa, Gaziantep ve Kilis gibi sınır bölgesine yakın olan şehirlere sığınmışlardır. Birleşmiş Milletler'e göre bu bölgelerde bir milyon göçmen bulunmaktadır. İstanbul Valisi'nin açıklamasına göre de sadece İstanbul'da beş yüz bin Suriyeli kardeşimiz bulunmaktadır. Bunlardan dört yüz bini resmi olarak kaydedilmiştir.⁷ Göçmen sayısı hâlâ artmaya devam etmektedir.

Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmelerinin kendi tercihleri ile değil, ülkenin geçirdiği acıklı durumdan kayanaklanan zorunluluk sebebiyle gerçekleştirdikleri bir sürgün yani zorunlu bir göç olduğu bilinmelidir. Onlar lisan-ı halleriyle daima şöyle demektedirler:

Seni bırakıp gidiyorum vatanım/ giderken sel olup akıyor göz yaşım!

Senden uzaklaşmayı ben seçmedim/ gel gör ki gurbet ellere düşmek
kaderim!

Toprak ağlar, bana sorar:/ beni bırakıp başka yeri mi seçtin!?

Ve kalbimdeki hüznün der ki:/ kalbimi burada bırakıp gideceğim.

İşte bu yüzden, onlar Şam-ı Şerif'e geri dönmek istemektedirler.

Bu makalede Suriyelilerin, kuzey komşuları Türkiye'ye göç etmelerinin sebeplerinden, olumlu ve olumsuz yönlerinden, çözüm önerilerinden ve alternatiflerden kısaca söz edecek ve sonuca yer vereceğiz.

Suriye'den Göçün Nedenleri

Hz. İbrahim Aleyhisselam'dan günümüze kadar, göç hareketlerinin muhakkak bir takım sebepleri olmuştur. Bu sebepler genel veya özel olabilir.

Göçün Genel Nedenleri

Suriyelilerin Türkiye'ye ve diğer yerlere göç etmelerinin, her göçmen için aynı olan temel sebeplerinden en bariz üç tanesi şunlardır:

Birincisi: Suriye halkının isteklerini karşılayacak herhangi bir yakın siyasi çözüm ümidinin olmaması ve özgürlüğüne kavuşmak isteyen halkın sesini duymazdan gelen otorite ile aşırı İslamcı örgütler tarafından gerçekleştirilen şiddet

⁷ <http://www.stunl.com>

olaylarının artması. Bu hayatı yerle bir eden, altyapıyı imha eden gerginlikler sonucunda Suriye yaşanmaz hale gelmiş ve halk göç etmek zorunda kalmıştır.

İkincisi: Çoğu göçmenin ve ailelerinin ülkelerinde çıkan bu savaşı veya ona katılmayı reddetmeleri ve bu kararın zorla askere alınmak gibi sonuçlarından korkmaları. Suriyeliler bu devrimin silahla gerçekleşmesini değil, halkın barışçıl bir şekilde iktidara ulaşmasını sağlamak istiyordu, ama istedikleri gibi olmadı.

Üçüncüsü: Ölümünden kaçıp, ülkelerinde kaybettikleri veya çok azalan geçim ve eğitim imkanlarının daha iyisini aramaları. Gittikleri ülkelerin kendilerine doğrudan ve hızlı bir şekilde sunduğu kolaylıklar, sığınma istekleri karşısında onlara diğer mültecilere nazaran öncelik tanınmaları. Özellikle Almanya ve Kanada Avrupa'nın genel olumsuz tutumunun aksine, böyle bir tavır içerisindedir. Avrupa ise, Suriye'deki sıkıntıya ve özellikle Kanada'da ve Avrupa haricindeki ülkelerde ortaya çıkan, Suriyeli mültecilere insani ve sıcak davranılmasını talep eden halk baskısına kayıtsız kalmıştır. Ama bu çok kişinin hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. O ülkelere mülteci olarak deniz yoluyla gitmek isteyen çok sayıda insan denizde boğularak hayatını kaybetmiş ve balıklara yem olmuştur. Oraya ulaşanlar ise mallarını, kanlarını ve ciğerparelerini kaybetmiştir.⁸

Fakat, Batı'nın nitelikli göçmenlere bu şekilde kucak açmasının sebebini anlayanlar olmuştur. Bazı Türk akademisyenler Avrupa'nın Suriyeli akademisyenleri kabul etmesinin ve onlara kolaylıklar sağlamanın altında, Suriyedeki bilimsel ve teknik yeterlilikleri çalmak gibi gizli bir planın yattığını belirtmişlerdir.⁹

Göçün Özel Nedenleri

Suriye'de özgürlük protestoları başlar başlamaz, rejim tarafından baskı ve şiddetle karşılandı ve savaş büyümeden Türk büyükelçisinin önündeki yollar dolup taşı. Daha doğrusu Türkiye dini, siyasi, bölgesel ve insani sebeplerle, kimseden korkmadan Suriyeli göçmenlere kapısını açtı. Bundan dolayı halkın büyük bir kısmı Türkiye'ye sığındı. Şüphesiz ki, Suriyelilerle kardeş olan Türk halkı hicretin ve kardeşliğin ne anlama geldiğini, Suriye halkı ile Türkiye arasında akrabalık bağının, dini ve coğrafi bağlılığın olduğunu kesin olarak biliyordu. Bu da Suriyelilerin Türkiye'ye yönelip sığınmalarına sebep oldu. İşte bu göçün özel sebeplerinden bir kısmı şunlardır:

⁸ Avrupa'ya gitmek için sadece Türkiye bir geçiş yeri olarak kullanılmamıştır. Aynı zamanda Akdeniz'in güneyinden kuzeyine doğru da bir göç hareketi vardır. Fakat göç konusunda Türkiye birçok sebeple diğer ülkelere göre daha fazla sorumluluk üstlenmiştir. Bu, gerek tampon bölge oluşturulması hususunda Batı'nın Türkiye'ye yeşil ışık yakmamasına, gerek NATO Patriot füze sisteminin Türkiye topraklarından geri çekilmesine, gerek de mültecilere yönelik uluslararası yardımın azaltılmasına karşılık vermesi suretiyle gerçekleşmiştir.

⁹ Gaziantep Üniversitesi'nde Suriyeli akademisyenler ile yapılmış bir toplantı, Kasım 2016.

✓ 2012 yılının ilk yarısından itibaren savaşın iyice alevlenmesi ve Suriye'nin kuzey bölgesine özellikle de İdlip'e bağlı Cisir eş-Şuğûr şehrine yönelik bombardımanların artması. Ülkenin kuzey şehirlerine ya da yarımada ya yönelik bombardımanlar her arttığında insanlar ölüm endişesiyle Türkiye tarafına kaçmaktaydı. Halep'te savaşın patlak vermesi ve devlet güçlerinin ve kuzeydoğudaki kırsal bölgelerde kendi varlığını dayatması ile göçmen sayısı zirveye ulaştı.

✓ Suriye'nin kuzeyinde özellikle Halep'te iskânın yoğun olması.

✓ Türklerin hem resmi bakımdan hem de halk olarak kendilerine kucak açması ve onların meşru isteklerini ırk, din veya mezhep ayrımı gözetmeden yerine getirmesi.

✓ Son olarak, mültecilerin Türkiye'ye ulaşmalarının kolay olması, daha doğrusu insani sebeplerle devrimin başından beri Türkiye tarafından kolaylaştırılması. Ayrıca Türkiye'nin Avrupa'ya yakın olması.

Göç Hareketinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Türkiye'nin, muhacirleri kardeş ve arkadaş gibi gören, dini terbiyeye sahip bir hükümetin yönetiminde bulunması, bazılarının da dile getirdiği gibi, büyük bir musibete uğramış olan Suriye halkı için Allah'ın bir lütfudur. Bu, Suriyelilerin Türkiye'deki seçimlerin sonucunda Türk halkının çoğunluğunun tercihi gerçekleştiğinde verdikleri olumlu tepkilerden görülebiliyordu. Nitekim Türklerin arzu ettikleri şeyin gerçekleşmesi Suriyelilerin de isteğiydi. Bu sevinç Türkler tarafından kendilerine daha fazla hizmet sunulması, buldukları durumu ve yaşam şartlarını iyileştirecek kanunlar çıkması veya hem kendi geleceklerini hem de akraba ve kardeşlerinin haklarını teminat altına almaları ümidinden kaynaklanmıyordu. Sadece ülkelerindeki karanlık devir sona erip Suriye'ye geri dönünceye kadar güven ve huzur içinde yaşayacakları ikinci vatanları Türkiye için istiyorlardı. Çünkü diğer ülkelerdeki kötü muameleleri unutmamışlardı. Bu istek en çok da darbe girişimi esnasında, Suriyelilerin Türkiye'nin sonunun Suriye, Mısır, Yemen, Libya ve diğer Arap ülkeleri gibi olmasından koruması için Allah'a dua ettiklerinde ve yalvardıklarında açıkça görülmüştür.

Her halükarda göç hareketinin, göç eden Suriyeliler ve ülkesi göç alan Türkler açısından hem olumlu hem olumsuz sonuçları vardır. Bununla birlikte, bazen olumsuzluklar, bir başka yönüyle ya da başkaları açısından olumlu olabilir. Örneğin:

1. Ekonomik Hareketliliğin ve Yatırımın Canlanması

Suriyeli âlimlerin, ekonomi uzmanlarının ve sermaye sahiplerinin Türkiye'ye göç etmesi, Türkiye ekonomisinin kapılarını açmıştır. Suriye'nin kuzeyindeki iş adamları yatırımlarını Türkiye'ye özellikle de Gaziantep'e taşımıştır. Son

zamanlarda yayınlanmış istatistiklere göre Suriyeliler, kurdukları yaklaşık dört bin beş yüz firma ve Suriye krizinin başlangıcından beri Türk piyasalarına kazandırdıkları yaklaşık altı yüz altmış altı milyon lira ile Türkiye'deki yabancı yatırımcılar arasında birinci sırada yer almaktadır. Bu kriz, ticari ve iktisadi faaliyetleri güçlendirmeye sevk etmiş ve Suriyelilerin Türkiye'deki yatırımlarının gözle görülür biçimde artmasına, aynı zamanda -özellikle de son iki yılda- yabancı sermayecilerin de Türkiye'ye yönelmesine vesile olmuştur. Resmî açıklamalar, Suriyelilere ait firmaların birçoğunun temel olarak İstanbul'da, sonra yoğun olarak Gaziantep, Mersin, Hatay gibi sınıra yakın olan bölgelerde yer almakta olduğuna işaret etmektedir.¹⁰ Bu iktisadi hareketlilik, Suriyelilerin asla inkâr edemeyecekleri bir biçimde Türk halkından ve hükümetinden iyi ve hoşgörülü bir muamele görmelerinden kaynaklanmaktadır.

Fakat bütün bu olumlu gelişmelerin bir de olumsuz yönü bulunmaktadır. Mesela, Türk işverenlerin ve şirketlerin Suriyeli işçi çalıştırmayı tercih etmesi sonucu Türk işçilerinin iş imkânlarının azalması. Suriyeli işçilerin tercih edilme sebeplerinden biri, Suriyelilerin işgücünün Türklere nazaran daha ucuz olmasıdır. Türk vatandaşı günlük yüz lirayı kabul etmezken, Suriyeli, işe ihtiyacı olduğundan bu ücretin hemen hemen yarısını kabul etmektedir.

Yabancıların Türkiye'de çalışma izni olmaksızın çalışmalarına yasalar mücadele etmezken, hükümet Suriyeliler için bu durumu gözardı etmektedir. Şimdiye kadar gayr-ı resmi çalışan ya da Türk işverenin yanında çalışan hiç bir Suriyeliye herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır. Bununla birlikte, hükümet Suriyeli çalışanların haklarını güvence altına alan ve onları Türk çalışanlarla eşit konuma getiren çeşitli kanunlar ve kararlarla Türk çalışanlar ile Suriyeli çalışanlar arasındaki bu uçurumu kapatmak için çalışmaktadır. Şuanki Türkiye hükümeti göç etmiş olmanın ne demek olduğunu en iyi bilenlerdendir ve göçmenlerin duygularını en iyi karşılık verenlerdendir. Bir zamanlar Türk vatandaşlarından da Avrupa'ya, özellikle Almanya'ya çalışmak için gidenler olmuştu. Bu durum Alman halkını etkilemiş, bir kısmı bundan yakınmıştı. Çünkü Türkler onların iş fırsatlarını ellerinden almıştı. Tıpkı bugün Suriyelilerin Türkiye'deki durumu gibi. Ülkede, hükümetin Suriyelilere harcama yapmaktansa Türklere daha fazla harcama yapmasını talep eden sesler yükselmektedir. Fakat onların bu çağrısına kulak verilmemektedir. Türkler nasıl Almanya'da büyük bir topluluğu oluşturuyorsa, ve Almanya'nın onların ekonomik pek çok alandaki desteğine ihtiyacı varsa, Suriyelilerin de Türkiye ekonomisine gerek iş gücü bakımından, gerekse yatırımcı ve iş adamları vasıtasıyla, bilfiil katkısı vardır. Suriyelilerden bazıları şöyle demektedir: Türkler bize Ensâr olursa biz de Allah'ın izniyle tüm gücümüzle güzel ve iyi işler yaparak Muhacirler gibi davranacağız.

¹⁰ <http://www.dailysabah.com: www.turkpress.co/node>

2. Türkiye'nin Suriyeli Beyin Göçünden Yararlanması

Türkiye Suriyeli beyin göçünü önemsemiştir. Bu beyinler, sermaye sahiplerinden daha az önemli değildir, aksine, onlardan daha önemlidir. Türkiye bu gibi insanlardan yararlanma konusunda Avrupa'dan daha çok hak sahibidir. Nitekim Türkiye bu insanlara kucak açmış, Suriye halkının ve oradan gelenlerin üniversitelerden ve çeşitli fakültelerden faydalanmasına, Araplar ile diğer Müslümanlar arasında köprüler kurulmasına olanak sağlamıştır. Alınan son kararlarda bilim adamlarına ve akademik açıdan nitelik sahibi olanlara Türkiye vatandaşlığı verme hususu benimsenmiştir. Böylece Avrupalı insan tüccarlarına giden yollar kapatılmıştır. Bu kararların ardından pek çok Türk üniversitesinde Arapça eğitim veren çok sayıda fakülte açılmıştır. Bunlardan biri de Gaziantep Üniversitesi'dir. Bu üniversitelerin belki de en çok bilineni Mardin Üniversitesi'dir. Bu sene Arapça eğitim veren ve öğrencilerin sadece sembolik bir harç ödedikleri dört fakülte açılmıştır. Böylece çok sayıda Arap ve Arap olmayan öğrenciyi bünyesinde toplamıştır. Aynı zamanda yeni Suriyeli akademisyenlerden yararlanılmasını da gerektirmiştir. Ancak ne yazık ki Türkiye'de bulunan Suriyeli öğrenciler ve hocalar açısından olumlu olan bu durumun, yaralı Suriye'nin bütününde her anlamda eğitim düzeyinin düşmesi şeklinde olumsuz bir etkisi olmuştur.

3. Geçim Şartlarının Zorlaşması

Suriyelilerin Türkiye'nin güney bölgelerine akın etmesi hem Türkler hem de mülteciler açısından geçim şartlarını zorlaştırmıştır. Özellikle gayr-ı menkul fiyatlarının kat kat artmıştır. Bir evin kirasının beş yüz liradan bin liraya çıktığı ve bu şekilde devam ediyor olduğu Türkler tarafından da Suriyeliler tarafından da inkar edilemez. Kiralardaki bu artış ister Türk olsun ister olmasın kiracı için can sıkıcı bir durumdur. Suriyeliler kirada oturan Türk kardeşlerinin bu konudaki hislerini anlıyor ve paylaşıyorlar fakat elden bir şey gelmiyor, hepsi de aynı dertten muzdaripler. Türkler diyor ki: Suriyeliler olmasaydı kira fiyatları yükselmeyecekti. Suriyeliler de diyor ki: Bu konudaki tüm sorumluluk bize ait değildir. Açgözlü ve istismarcı ev sahipleri ile emlakçıların sorumluluğu daha fazladır. Kiralardaki artış, ev sahibini sevindirirken bütün kiracıları zor duruma düşürmektedir. Tıpkı şu Arap deyimindeki gibi: Bir topluluğun musibeti başka bir topluluğun onlardan faydalanmasına yol açar. Kiraların artması, bazı öğrencilerin de okulu ve üniversiteyi bırakmalarına neden olmuştur. Çünkü bir ailede sadece bir kişinin çalışması yeterli olmamaktadır. Bu da eğitim gören öğrencilerin sayısını olumsuz etkilemiştir. Bir baba diyor ki: Benim beş tane kızım var. Hepsi de ilkokul ve ortaokul çağında. Sadece okul taşıtı ücreti için aylık yaklaşık beş yüz lira gerekiyor. Ben ise

inşaatta çalışıyorum ve maaşım aylık bin iki yüz lirayı geçmiyor. Onları nasıl geçindireyim?¹¹

Şüphesiz Türk halkı geçim sıkıntımızı hafifletti ve başlangıçta Suriyelilere yardım elini uzattı. Fakat sonunda yük, devletlerin kaldıramayacağı kadar arttı. Bana bir mülteci şöyle bir şey anlattı: Bir grup gönüllü Türk genç var ve bunlar yardım ettikleri bir Suriyelinin evine her türlü temel ihtiyacı, temel gereçleri ve bir kaç ay yetecek erzağı getiriyor. Bunun gibi çok örnek var. Fakat geçim şartlarının zorlaşması, işittiğim gibi yazacağım tepkilere neden oldu.

Bazı sözüne güvenilir mülteciler şöyle demektedir: “Biz, Türklerin bize yönelik iyi tavırlarını ve insafli davranışlarını takdir ediyoruz. Onların geçmişte bize olan ihsanlarını ve yardımlarını inkâr edemeyiz. Onlar, misafirperver ve iman sahibi kişilerdir. Türkiye'nin başına üşüşmüş Doğu ve Batı'daki devletlerin baskısını da biliyoruz. Fakat bu, kardeşlerimizden gördüğümüz kabul edilemez davranışlar karşısında susacağımız anlamına gelmez. Bize Türkiye'de mülteci gibi değil turist gibi davranıyorlar. Burada bulunan Suriyelilerin çoğu ya kendi özel işlerinde veya başkasının yanında düşük bir maaşa ve hiç bir sosyal güvenceleri olmadan çalışmaktadırlar. Ellerinde geçerli bir pasaport olmadığı için kendilerine çalışma izni de verilmemektedir.”

Kilis'te çadırkentte yaşayan bir diğer kişi şöyle demektedir: “Her türlü resmî işlemlerden, güvenliğin sağlanmasından ve hoşumuza gitsin veya gitmesin çadırkent idaresinin sunmuş olduğu tüm hizmetlerden dolayı takdir ve şükran hissi içerisindeyiz. Fakat buna rağmen ülkemizdeki savaşın bitmesini ve doğduğumuz topraklara dönmeyi diliyoruz.” Ben ona bunun nedenini sorduğumda şu cevabı verdi: “Akrabalardan ve dostlardan uzak olmak en büyük çile, yaşam şartları zor ve hayat pahalı.” Sonra da şunu ekledi: “Annemden benimle beraber çadırkentte kalmasını istedim ama uyum sağlayamadı, doğduğu topraklara dönmeye karar verdi ve şuan Halep kırsalında tek başına kaldı. Bundan dolayı ben de ilk fırsatta döneceğim.”¹²

Gaziantep'ten bir mülteci şöyle demektedir: “Asker olarak orduya alınma korkusundan dolayı Türkiye'ye geldim ve bir Türk işverenin yanında çalıştım. Fakat ailemi geçindiriyordum ve bulduğum iş devamlı değildi. İş her kesintiye

¹¹ Türkiye Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ercan Demirci'nin söylediğine göre içinde bulunduğumuz eğitim öğretim yılında tüm Türkiye'deki Suriyeli mülteci öğrencilerin sayısı dört yüz elli bindir. Bkz. www.turkeyalaan.net. Ben derim ki: Bu, resmi olarak okullarda kayıtlı öğrencilerin sayısıdır. Bazı istatistiklere göre bir yaklaşık bir o kadar da gayr-ı resmi öğrenci bulunmaktadır.

¹² Oytun Orhan tarafından yürütülen ve Temmuz 2014'te yayınlanan “Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu :Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler” isimli araştırmada şu ifade edilmektedir: “Kamplardaki olumlu koşullara ve temel ihtiyaçların karşılanıyor olmasına rağmen mültecilerin büyük çoğunluğu kamp dışında yaşamayı seçmektedir. En büyük sıkıntı kamp yaşamının sıkıcı olmasıdır. Mülteciler belli bir alan içinde her gün aynı şeyleri yapıyor olmaktan dolayı memnuniyetsizlik duymaktadır. Sıkıcılığın yanı sıra giriş çıkışların izinle olması özgürlüklerinin kısıtlandığı hissini yaratmaktadır.” Bkz. alsouria.net. Bunun haricinde kampta kalmamalarının başka sebepleri de vardır. Bunlardan biri, Türkiye'nin diğer şehirlerinde yaşayan akrabalarının yakınında yaşamak istemeleridir.

uğradığında kira, elektrik, su ve telefon borçları birikiyordu. Bütün bunların yanısıra bir de hasta oldum, hastaneye yattım tedavi oldum, bir kaç operasyon geçirdim. Bunlar için ücret ödemedim ve bu çok güzel bir şey. Allah’a şükür iyileştim fakat hala müşahade altındayım. İstikrar sağlandıktan sonra vatanıma dönmek için tamamen iyileşmeyi bekliyorum. Vatan özlemi dayanılmaz bir hal aldı ve burada hayat gerçekten pahalı.”

Üçüncü bir kişi ise şöyle demektedir: “Biz Türkiye’yi gerçekten çok seviyoruz ve asla başına bir musibet gelsin istemeyiz. Fakat kendimiz için değil. biz artık bittik tükendik. Hayat bize keder üstüne keder yükledi. Biz, Türkiye vatandaşlığı verilene kadar huzur ve güven hissetmek istiyoruz ya da en azından başka ülkelere gidebilmemiz için bize geçici bir Türkiye pasaportu çıkartılmasını talep ediyoruz.”

Dördüncü bir kişi şöyle demektedir: “Göç sayesinde, bazı Suriyelilerin kişiliği ortaya çıkmış oldu. Kimisi dinine, ilkelerine ve olumlu değerlerine bağlı kaldı. Örneğin Kahramanmaraş’ta otran Suriyelilerden biri bana âdet ve değerlerini değiştirmediklerini ve kendi vatalarında nasıl yaşıyorlarsa burada da aynı şekilde dinlerine bağlı bir yaşam sürdüklerini söylemişti. Bazıları ise medeniyetin ve hem kişisel hem toplumsal denetimin yitirmenin sahte cazibesine kapılmış, yeni hayatlarına adapte olmak için dinî değerlerin çoğundan uzaklaşmıştır.”

Beşinci bir kişi de şöyle demektedir: “Bütün Suriyeliler için en büyük zorluk dil bilmemek. Dil, Türk komşularımızla tanışmaya yarayan ve işi kolaylaştıran bir araç. Türkçeyi iyi konuşan birinin yaşam standartları, iyi konuşamayan çoğu kişiden daha iyi.”

Gaziantep, Kilis ve Maraş’ta Suriyelilerin durumunu incelemek için yaptığım bu görüşmelerden şu sonucu çıkardım: Görüştüğüm herkes en yakın zamanda vatanına dönmek için büyük bir istek içinde. Onların bu arzularını kınayamayız. Çünkü Hz. Bilal-i Habeşi de Medine’ye hicret ettiğinde diğer muhacirler gibi hastalanmıştı. Hastalık geçtiğinde evin avlusunda uzanmış ve şu şiiri okumuştı:

Acaba ilerde bir gün Fah bölgesine gidip
Etrafımda İzhir ve Celil bitkilerini göreceğim mi!
Bir gün Mecenne suyundan içip
Şâme ve Tufeyl dağlarını göreceğim mi.¹³

Suriyelilerin vatanlarına dönme arzularının sebepleri şunlardır:

1. Çocukluğun ve gençliğin geçtiği yere olan sevgi.

¹³ Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, 1/589; Ebu'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdullah b. Ahmed es-Süheyli (h. 581), *er-er-Ravdu'l-Unuf*; thk. Ömer Abdüsselam es-Selami, *Dâru İhyai't-Turasi'l-Arabi*, Bs. 1, Beyrut (h. 1421/m. 2000) 5/31. Fah: Mekke dışında bir yer. İzhir: Güzel kokulu bir bitki. Celil: Bir bitki türü. Mecenne: Cahiliye döneminde Mekke'nin güneyinde ve Mekke'den daha soğuk bir alanda kurulan panayır. Şâme ve Tufeyl: Mekke'de bulunan iki dağ.

2. Ülkelerinde yaşadıkları şehirlerin demografik yapısının ve orada ikamet edenlerin değişmesi korkusu.
3. Savaştan önce ortaya çıkan hayat pahalılığı.
4. Dil farklılığı nedeniyle Türklerle kaynaşmada zorluk çekilmesi.

Türkiye'ye ilk göçenlerden biriyle konuşmam esnasında, onun sözleri bana Hz. Ebubekir (r.a.) Efendimiz'in Ensar'ın Benî Nâdir'den aldıkları fey malları hakkında verdiği cevabı ve onların güzel davranışını hatırlattı. Hz. Peygamber Efendimiz bir Hadis-i Şerif'te Ensâr'a şöyle demiştir: "Muhacir kardeşlerinizin malları yok. Eğer isterseniz hem fey mallarını hem sizin mallarınızı onlarla aranızda paylaşırım. İsterseniz de mallarınız sizde kalsın; sadece fey mallarını onlar arasında paylaşırım." Ensâr da şöyle cevap vermiştir: "Fey mallarını onlar arasında paylaşır ve bizim mallarımızdan da onlara istediğin kadar ver ya Rasûlallah." Bu sözler üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu: "Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler." [Haşr 59/9] Hz. Ebubekir de şöyle demiştir: "Allah sizden razı olsun ey Ensar! Sizinle bizim içinde bulunduğumuz durum Ganevî'nin söylediği şu sözlerle ifade edilir: Allah benî Cafer'den razı olsun. Ayağımız kaydığında ve zor bir duruma düştüğümüzde bizden usanmadılar, ki o durumumuzu annemiz bile görseydi bizden usanırdı. Bizi kendilerinden saydılar, bize en serin ve en sıcak odalarını açtılar"¹⁴.

Suriyelilerin Türkiye'ye göç ederken en çok korktukları şey şöyle ya da böyle bir yanlış yaptıklarında kalplerinde kötülük olanlar tarafından, münafıkların başı Abdullah b. Ubey b. Selûl gibi "Memleketimiz çok kalabalıklaştı, sayımız arttı, hiçbir şeyimiz kalmadı. Atalarımız 'besle kargayı oysun gözünü' derler. Bilesiniz ki, Medine'ye dönersek güçlü olan güçsüz olanı oradan çıkaracaktır. -Sonra kendi kabilesinden orada bulunanlara dönerek- Bu muhacirler sizin yardımınız ve onlara infâkınız sayesinde Medine'de oturuyorlar. Eğer onlardan yardımı keserseniz memleketinizden çıkıp giderler" denilerek bu yanlışın istismar edilmesidir.¹⁵ Ama hamdolsun ki şuanki Türkiye hükümeti ırk, grup ve mezhep ayrımı yapmaksızın her mülteciye, vatanlarında güvenlik sağlanıp da kendi istekleriyle geri dönene kadar misafir gibi davranmaktadır.

Çözümler ve Alternatifler

Ülkelerin büyük bir kısmı, Suriye'deki gerginliğin sona ermesi, Suriye halkının isteklerinin ve adaletin yerine gelmesi ve vatanlarında kalmış olan Suriyelilerin koruma altına alınması için çaba göstermektedir. Fakat bu çaba sadece medyada yer almakla sınırlı kalmakta ve Amerika ile Rusya'nın Suriye halkının iyiliği için

¹⁴ Mucemu'l Buldan 1/29; Âdâbu's-Şâfiî ve Menâkibihi, s. 212.

¹⁵ Bkz. İbn Hişâm, a.g.e., 2/291; Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe en-Nümeyrî el-Basrî (h. 262), Tarihü'l-Medîne, thk. Fehîm Muhammed Şeltut, Cidde (h.) 1399, s. 365-365.

çatışmanın sonlandırılması yönünde değil, sudan bahanelerle hükümetle muhaliflerin karşılıklı savaşının sürmesi yönündeki gizli istekleriyle karşı karşıya gelmektedir. Adeta yaşananlar Amerika ve Rusya'nın hakemlik yaptığı bir maçtır. Türkiye ise Suriye halkının isteklerinin yerine gelmesi ve mültecilerin zorla değil kendi istekleri ile vatanlarına dönmesi için bütün gücünü sarfetmektedir. Bunun için de onları hür ve şerefli olarak vatanlarını yeniden inşa etmek vatanlarına dönme konusunda cesaretlendirecek temel güvenlik şartlarını ve siyasi zemini oluşturmaya çalışmaktadır. Fakat geçerli bir siyasi çözüm önerisi olmadığı, özellikle de Rusya açıkça askeri müdahalede bulunduğu ve Amerika net olmayan, daha doğrusu Suriye halkının isteklerinin aksine bir tutum benimsediği müddetçe Suriye'den göç çözümsüz kalacaktır. Suriye halkının dışarıda ve içeride dile getirdiği çözümler şunlardır:

1. Siyasi bir çözüm yoluyla rejimin değişmesi, dış ülkelerin Suriye'nin içişlerine karışmaksızın, onlar tarafından belirlenmiş bir siyasi rejim tarzı dayatmaksızın ve hiçbir tarafı dışlamadan kapsamlı bir barışa ulaşmak.
2. Gençler üzerinde odaklanarak zayıf geçen bu yılları aşabilecek bilimsel ve pratiğe yönelik organizasyonlar yapılmalıdır. Çünkü onlar geleceğin erkek ve kadınları olacaktır. Onları ülkelerinin imarına hazırlamak için ekonomik, bilimsel ve siyasi, mümkün olan her yoldan desteklemek.
3. Birinci isteğimiz gerçekleşmezse, en azından ulusal bir uzlaşa sağlanarak Suriyelilerin güvenli bir bölgede iskân ettirilmesi sonra da bilimsel ve ekonomik açıdan iyi durumda olanlar da dahil herkesin ülkelere dönmeleri için teşvik edilmeleri. Bu güvenli bölge Suriye'nin ister kuzeyinde ister güneyinde yer alsın, Suriyeli göçmenlerin büyük bir kısmının ülkelere dönmelerini garanti edecektir.

Tavsiyeler ve Sonuç:

Suriyeli mülteciler Türkiye'yi güvenlik standartları, siyasi, iktisadi ve dini standartlar bakımından en iyi yer olarak görmektedirler. Bunun sebebi, Türkiye hükümetinin ve Türk halkının onların başına gelen insani durumu daha iyi anlaması, hükümetin kendilerine her türlü kolaylığı sağlaması, onlara yavaş yavaş sunulan imkânlar hükümetin Ensar ve Muhacir fikrini benimsemiş olması, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Gaziantep'e "Ensar şehri" adı verilmesidir. Suriyeli olduğum için ve Suriyeliler ile içiçe olduğum için şunu söyleyebilirim: Suriye halkı bazı şeyler hakkında hemfikirdir. Bunların en önemli üç tanesi şunlardır:

1. Suriyeliler arasında ayırım gözetmeksizin onları ülkelere kabul eden Türkiye'ye şükran duymak.
2. Suriye'de zulüm bittikten, istikrar sağlandıktan ve yeniden imar başladıktan sonra ülkelere tekrar dönme isteği.

3. Karamsarlık ve yakın zamanda karamsarlıklarını giderecek ve meşru isteklerinin yerine gelmesini sağlayacak bir çözüm ümidinin olmaması.

Ayrıca Suriyelilerin Türkiye'den bazı ricaları var:

1. Türkiye'nin onlar için asli bir vatan haline gelmesi. Çünkü onların ülkelerine dönebilmeleri uzun zaman alabilir, belki de hiç gerçekleşemez.

2. Suriyeliler ile ev sahibi Türk halkı arasında uyum sağlanmasının kolaylaşması için hükümet ve dinî ve sivil organizasyonlar tarafından arada köprü oluşturacak çalışmaların yapılması.

3. Medya araçları kullanılarak onları Suriye'den yapılan göçün olumlu yönlerini açıklamaya teşvik etmek. Nitekim bu göç, olumsuz değil olumlu bir olgudur. Bütün zorluklarına rağmen, kısa ve uzun vadede iki millet arasında farklı alanlarda ilişkilerin güçlenmesine vesile olmaktadır.

4. Diğer ülkelerden Türkiye'ye gelen Suriyelilerin, özellikle de ailesi Türkiye'de bulunan ya da başka bir çaresi kalmayan kişilerin işlerinin kolaylaştırılması yönünde çalışmalar yapılması.

Bu makaleyle, bildiğim kadarıyla Suriyelilerin Türkiye'ye göç etmesinin sebeplerine, göç hareketinin sadece Suriye halkının savaştan kaçıp güvenli bir yer aramalarından ibaret olmadığına, bu durumun hem Türklere hem de Suriyelilere olumlu ve olumsuz etkileri bulunduğuna, Türkiye'nin bugüne kadar Suriye halkını destekleyici bir tutum sergilemesi sebebiyle büyük bir baskı altına alındığına ve bu destekleyici tavrını sürdürdüğüne ışık tutmaya çalıştım. Bunun yanı sıra, Suriyelilerin Türkiye'ye yönelik görüşlerinden, duygularından ve isteklerinden söz ettim. Son olarak da çözümler, alternatifler ve tavsiyeler sundum.

Allah kabul ve muvaffak eylesin.

KAYNAKÇA

• Abdulmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyeri el-Maafiri (h. 213), *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Mustafa es-Sakâ v.d., Mustafa el-Babî el-Halebî, 2. Bs., Kahire, 1375/1955.

• Ahmed b. Faris b. Zekeriya el-Kazvîni er-Razi, Ebu'l Hüseyin (h. 395), *Mekâyisu'l-Luğa*, thk. Abdusselam Muhammed Harun, Dâru'l-Fıkr, 1399/1979.

• Ahmed b. Hanbel eş-Şeybânî (h. 241), *Müsned*, thk. Şuayb el-Arnaûtî v.d., Müessesetü'r-Risâle, 1. Bs., 1421/2001.

• Buhârî, Muhammed b. İsmail, *Sahih*, thk. Muhammed Zühayr b. Nâsır en-Nâsır, Dâru Tavku'n-Necât, 1. Bs., 1422.

• Ebu'l-Kâsım Aburrahman b. Abdullah b. Ahmed es-Suheyli (h. 581), er-Ravdu'l-Unuf, thk. Ömer Abdusselam es-Selâmî, Dâru İhyâi't-Turâsî'l-Arabî, 1. Bs., Beyrut 1421/2000.

-
- Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe en-Nümeyrî el-Basrî (h. 262), *Tarihu'l-Medîne*, thk. Fehîm Muhammed Şeltut, Cidde (h.) 1399.
 - İbn Ebi Hatim er-Râzî, Ebû Muhammed Abdurrahman b. Muhammed b. İdris b. Münzir et-Tamimi (h. 327), *Âdâbu-ş-Şâfiî ve Menâkibihi*, thk. Abdulgani Abdulhâlık, Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan 2003/1424.
 - İbn. Manzûr, Muhammed b. Mükerrerem b. Ali Ebu el-Fadıl Cemaluddîn (h. 711), *Lisanu'l-Arab*, Dâru's-Sâdır, 3. Bs., Beyrut (h.) 1414.
 - Muhammed b. Ebî Bekir b. Abdilkadir el-Hanefi er-Razi (h. 666), *Muhtâru's-Sihah*, thk. Yusuf eş-Şeyh Muhammed, el-Mektebetü'l-Asriyye, 5. Bs. Beyrut-Sayda 1420/1999.
 - Müslim, İbn Haccac Ebu'l-Hasen el-Kuşeyrî en-Nisâbûrî (h. 261), *Sahih*, thk. Muhammed Fuad Abbdülbâkî, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut
 - el-Hamevi, Şihabuddin Ebu Abdullah Yakut b. Abdullah el-Rumi (h.626), *Mu'cemu'l-Buldân*, Dâru's-Sâdır, Beyrut.